

parlementaire meerderheid en de uitvoerende macht zal steeds een vermoeden van partijdigheid impliceren. Een volledige apolitisering van de procedure is daarom te overwegen.

Een eclectische compositie van elementen uit ALENS concept en het geformuleerde voorstel gaan het meest in die richting en zijn daarom als ontwerp voor een Belgisch regime het overdenken waard. In ieder geval, zoals professor DELPÉRÉE in zijn conclusie opmerkt: 'Au travail. Le plus vite possible sera le mieux'.

Bob VAN DEN BROECK
Assistent UFSIA

T. DECORTE en W. VAN LAETHEM, *Grijze Politie. Verklaringen voor problematische publiek-private interacties in de zaak Reyniers, Brussel, Politeia, 1997, 227 p.*

Sedert enige tijd bestaat de tendens dat de politie voor het opsporen van misdrijven steeds meer een beroep doet op informanten en andere figuren uit de privé-sector (b.v. privé-detectives, veiligheidsagenten). Dergelijke uitbesteding levert vaak snel resultaten op in zaken van georganiseerde misdaad of in zaken met grensoverschrijdende aspecten. Als tegenprestatie verwachten deze 'private medewerkers' echter allerlei voordelen die in een rechtsstaat moeilijk door de beugel kunnen, zoals het door de vingers zien van illegale activiteiten, het doorgeven van informatie uit strafdossiers of het rijksregister of het verstrekken van logistieke steun bij bepaalde opdrachten (b.v. afleveren van wapenvergunningen). Deze situatie van geven-en-nemen vormt de basis van moeilijk te ontrafelen netwerken van politieambtenaren en partners die geen officiële opsporingsbevoegdheid hebben. De vervlechting tussen politie en private actoren is soms zo sterk dat men strafvorderlijke bevoegdheden niet duidelijk meer kan afbakenen en men in het duister tast over de regelmatigheid van de opsporing.

Met veel ijver en zin voor uitdaging hebben T. DECORTE en W. VAN LAETHEM zich in dit delicate thema van 'grijze politie' verdiept. Hun doel bestaat erin schijnwerpers te richten op de donkere kanten van de samenwerking tussen de politie en privé-speurders en grenzen aan te reiken om eventuele ontsporingen te voorkomen. Uitgangspunt voor het onderzoek is een literatuurstudie waaruit acht factoren worden gepuurd die de interactie tussen politie en private actoren beïnvloeden (hfdst. III). Belangrijke stimuli voor 'grijze' politiestructuren zijn ondermeer de economische macht van private ondernemingen, de autonomie van de politie en de sterke nadruk in politiemiddelen op het belang van *efficiency*.

In het derde hoofdstuk worden deze onderzoekshypothesen getoetst aan de hand van de zaak Reyniers. Volgens de auteurs bevat deze strafzaak tegen de Brusselse hoofdcommissaris zo'n schat van informatie over het opzet en de risico's van samenwerkingsverbanden tussen de politie en figuren uit de 'privé-sector' dat zij een uitstekend referentiekader biedt voor een wetenschappelijke analyse van het fenomeen 'grijze politie'. Eerst wordt de zaak Reyniers op *microniveau* onder de loep

genomen. Aan de hand van gegevens uit het straf dossier brengen de auteurs de interacties in kaart tussen REYNIERS en enkele 'particuliere' tegenspelers (privé-detectives MAUSS en ROGGE, informant GILLISSEN e.a.). Deze casuïstische benadering levert voor hen voldoende gegevens op om een aantal indicatoren van publiek-private interacties (bv. de autonomie van de politie) te kunnen staven.

Vervolgens worden de gegevens uit de zaak Reyniers nauwgezet aangewend voor een analyse op *mesoniveau*, een hogere stap in de onderzoeksmethode die dient om elementen in de wisselwerking tussen de politie en private actoren op een rij te zetten en vanuit een breed perspectief te ontleden (hfdst. IV). In een mooi gestructureerd geheel bieden de auteurs de lezer inzicht in de symptomen en oorzaken van een 'privatisering' van het politieoptreden. Daarbij wordt haarscherp een reeks breuken blootgelegd in de organisatie van het strafproces en de werksfeer van de politieambtenaar. Zo wijzen de auteurs op de vrij soepele opstelling van het Hof van Cassatie inzake de toelaatbaarheid van bewijs verkregen door particulieren. Hierdoor bestaat het risico dat de politie figuren uit de private sector inschakelt om op een illegale wijze de nodige bewijzen te verzamelen (p. 108). Een andere indicator is de gebrekkige controle op de politie. De auteurs stellen vast dat parketmagistraten zich weinig met de opsporing inlaten, waardoor de politie vrijwel ongehinderd met privé-actoren kunnen samenwerken (p. 134). Opmerkelijk zijn bovendien de bevindingen over de 'politie-oorlog'. Op het terrein proberen Rijkswacht en Gerechtelijke Politie vaak elkaars loef af te steken door te werken met informanten uit het criminele milieu, die deze prestigeslag handig kunnen uitbuiten door in ruil voor cruciale informatie allerlei hand-en-spandiensten te eisen (p. 141). Deze vaststelling is een sterk element in het debat over de integratie van de politiediensten.

De keuze voor de zaak Reyniers als steunpunt en informatiebron is de troef maar ook de achilleshiel van het onderzoek. Samenvoeging van alle elementen in dit concreet dossier geeft inderdaad een goed beeld over het fenomeen van de 'grijze politie' en de risico's die daarmee samenhangen. Toch rijst de vraag of deze zaak een stevige basis is voor het formuleren van algemene conclusies (op mesoniveau) over netwerken tussen de politie en private actoren. Vooreerst had het onderzoek kunnen uitgebreid worden naar andere gevallen waarbij de relatie tussen de politie en private actoren uit de hand liep, zoals ondermeer de zaak François en het IRT-schandaal. Dergelijke verruiming van de horizon zou een geschikt middel geweest zijn om de resultaten van het onderzoek nog meer gewicht toe te kennen. Verder mag niet uit het oog worden verloren dat de speelruimte van de politie en van private instanties in 1997 veel kleiner is dan in het tijdperk REYNIERS. Sinds de zaak Reyniers is de regelgeving aangescherpt: enerzijds kan de politie krachtens de ministeriële omzendbrief van 20 april 1990 en de Wet van 5 augustus 1992 op het politieambt slechts onder bepaalde voorwaarden gebruik maken van informanten en privé-detectives, terwijl anderzijds privé-detectives en leden van bewakingsondernemingen krachtens de Wetten van 4 augustus 1990 (bewakingsondernemingen), 19 juli 1991 (statuut privé-detective) en 8 december 1992 (privacy) onder een strakker toezicht staan en minder mogelijkheden hebben om zich in een strafrechtelijk onderzoek te mengen. Weliswaar houden deze wetgevende initiatieven geen sluitende garanties in tegen mogelijke misbruiken, maar voor de degelijkheid van het onderzoek mogen

zij niet zomaar worden genegeerd. Zo is de vraag of de indicator 'gebrekkige regelgeving', die sterk aan bod kwam in de zaak Reyniers, in de huidige situatie niet veel minder gewicht in de schaal legt. Voorts is het niet uitgesloten dat sedert de Wetten van 4 augustus 1990 en 19 juli 1991 de bewakingsondernemingen en privé-detectives veel aan invloed hebben ingeboet. Zo bevat artikel 5 van de Wet van 1990 enkele remmen op de overstap van een politieambtenaar naar een bewakingsfirma. Mogelijk vormen deze beperkingen een adequate remedie tegen het *blue drain*-fenomeen (het uittreden van politieambtenaren die informeel met hun ex-collega's blijven samenwerken), een element dat volgens de auteurs het politieoptreden een grijze tint geeft (p. 7). Om de conclusies optimaal te enten op de huidige rechtspraktijk ware het wenselijk de impact van deze wetgeving-post-REYNIERS nauwgezet bij het onderzoek te betrekken. De 'breedbeeldprojectie' van de zaak Reyniers, waarbij kritische opmerkingen van gerechtelijke en private actoren een belangrijke rol spelen, brengt de auteurs tot een overzicht van de voornaamste dysfuncties in de publiek-private interacties (hfdst. V). De rode draad doorheen dit hoofdstuk is dat de symbiose tussen politie en private actoren zo ver kan gaan dat de rol van de politie niet goed meer uit de verf komt. Er ontstaat dan een donkergrijze zone, die aanleiding kan geven tot normvervaging, uitbesteding van onregelmatige opsporingsmethoden en zelfs corruptie.

In het laatste hoofdstuk worden kort de belangrijkste knelpunten aangeduid en aanbevelingen geformuleerd voor het beleid. De auteurs kiezen kleur en pleiten overtuigend voor een breuk met een aantal scheefgegroeide praktijken. Zo kanten zij zich tegen de soepele toepassing van ingrijpende 'Amerikaanse' politiemethodes en tegen het overheersende belang van een efficiënte criminaliteitsbestrijding in bepaalde politiekringen. Tijdens de politieopleiding zou daarom meer aandacht moeten uitgaan naar de waarde van individuele grondrechten (p. 219). Terecht beklemtonen de auteurs de noodzaak van een betere technische en financiële omkadering van de politie, zodat politieambtenaren minder snel geneigd zijn zich ten dienste te stellen van personen die enkel private belangen nastreven (p. 216). Over de controle en de herstructurering van de politie blijven de auteurs echter eerder aan de oppervlakte. Zo wordt niet ingegaan op de criteria waaraan iemand moet voldoen om als informant in aanmerking te komen. Verder ontbreekt een duidelijke stellingname over het toezicht op de politie. De auteurs zijn voorstander van een strakke controle op de politie (p. 218), maar geven niet aan hoe ver die controle moet gaan. Mag de politie vrij bepalen op welk moment zij het parket inschakelt? Moet de procureur des Konings de operationele leiding hebben over de politie of dient hij slechts vanop afstand controle uit te oefenen? Om een goed evenwicht aan te brengen hadden de auteurs het controlemodel aangebracht in het wetsontwerp FRANCHIMONT (19 december 1996) op zijn degelijkheid kunnen toetsen. Ook de vraag naar de controlebevoegdheid van de onderzoeksrechter wordt open gelaten. Over de rivaliteit tussen de politiekorpsen nemen de auteurs het vage standpunt in dat er 'dringend werk moet worden gemaakt van een oplossing' (p. 220). Op dit punt was zeker een verdere profilering aangewezen, nu er sedert de werkzaamheden van de Commissies VERWILGHEN en HUYBRECHTS steeds meer stemmen opgaan voor een verregerende integratie van de politiediensten.

Bij deze enkele punten van kritiek mag echter de waarde van het onderzoek in zijn geheel niet uit het gezichtsveld verdwijnen. De auteurs namen een zware pioniersrol aan en zijn erin geslaagd in een heldere stijl en een overzichtelijke structuur het kluwen van interacties tussen de politie en tegenpolen uit de private sector te onthullen en in een brede maatschappelijke context te plaatsen. Naast een degelijke analyse van het fenomeen 'grijze politie' brengen zij een fraai geheel van vernieuwende ideeën naar voor die hopelijk zullen doorwerken in het beleid.

Bart DE SMET

SCHUUR, G., *Bejegening tussen geborgenheid en risico, Omgaan met manipulerend, provocerend en agressief-gewelddadig gedrag in een gesloten systeem, Groningen, Schuur & Gispem Publicaties, 1996, 128 p.*

De publicatie 'Bejegening tussen geborgenheid en risico' is een klein, dun en vlot leesbaar boekje. Het is bedoeld voor mensen die werken met gedetineerden, met arrestanten in politiecellen en met patiënten in t.b.s.- en forensisch psychiatrische klinieken en wordt geschikt geacht als studiemateriaal binnen opleidingen gericht op communicatie, sociale vaardigheden en agressie-trainingen. De ondertitel 'Omgaan met manipulerend, provocerend en agressief-gewelddadig gedrag in een gesloten systeem' geeft weer waarover het boek feitelijk handelt. In een zevental hoofdstukken komen achtereenvolgens de volgende thema's aan bod: de samenhang tussen agressie en verwerking van ervaringen en het beroepshalve omgaan met agressie van de gedetineerde, psychiatrische toestandsbeelden en psycho-sociale problematieken die zich bij gedetineerden kunnen voordoen en de consequenties daarvan voor de bejegening, manipuleren, provoceren en bedreigingen als levensstijl en hoe daarmee kan worden omgegaan, communicatie in het omgaan met conflicten, agressie en geweld naar aanleiding van het verwerken van leed dat zich tijdens de detentie voor kan doen, veiligheidsgevoel van het personeel en de collegiale steun en richtlijnen voor het opstellen van protocollen en enkele concrete voorbeelden.

De auteur tracht niet alleen inzicht te geven in de processen en factoren die aanleiding kunnen geven voor manipulerend, provocerend en agressief-gewelddadig gedrag in een gesloten setting, maar wil de lezer tevens handvaten bieden om escalaties te voorkomen en met dergelijke gedragingen om te gaan. Ook qua lay-out komen de twee aspecten duidelijk tot uiting. De tekst wordt herhaaldelijk onderbroken door de hoofding 'beroepshouding' waarna enkele handelingsmogelijkheden of leerpunten volgen die de lezer zich volgens de auteur dient eigen te maken. Welke bijdrage de geregeld terugkerende kadertjes met citaten uit kranten leveren, is minder duidelijk. Ze bevatten noch extra informatie noch praktische tips. De uiteindelijke bedoeling van de publicatie is het veiligheidsgevoel van de personeelsleden die met gedetineerden werken, te verhogen. Met name de preventieve invalshoek die de schrijver heeft gekozen, komt daaraan tegemoet. De nadruk ligt op het voorkomen van escalaties en conflicten in de omgang met gedetineerden. Maar ook het omgaan